

Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai
info@vert.lt

2020-10- Nr.

DĖL SU PAJĖGUMŲ UŽTIKRINIMO MECHANIZMU SUSIJUSIŲ METODIKŲ KONCEPCIJŲ VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS

AB „Ignitis grupė“ (toliau – Grupė) susipažino su 2020 m. rugsėjo 25 d. Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau – Taryba) viešajai konsultacijai pateiktomis LITGRID AB (toliau – PSO) parengtomis su pajėgumų užtikrinimo mechanizmu susijusių metodikų koncepcijomis bei teikia joms savo komentarus bei pasiūlymus.

Dėl Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos

Grupės turimomis žiniomis, ribinis įrenginių pajėgumų vertinimo metodas (angl. marginal approach) praktikoje yra taikomas tik Airijoje, todėl, Grupės nuomone, Lietuvoje turėtų būti taikomas daugelyje Europos šalių (pvz., Lenkijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Didžiojoje Britanijoje, kt.¹) sėkmingai įgyvendintas, istoriniais arba statistiniais duomenimis paremtas, įrenginių pajėgumų vertinimo metodas (angl. historical (or statistical) approach), kuris būtų objektyvesnis nei ribinis įrenginių pajėgumų vertinimo metodas.

Pažymime, kad ribinis įrenginių pajėgumų vertinimo metodas (angl. marginal approach) bei atitinkamai Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodika Lietuvoje būtų subjektyvi, kadangi ji būtų paremta Kauno Technologijos Universiteto (toliau – KTU) atliktu Lietuvos elektros energetikos sistemos adekvatumo vertinimu tikimybinio metodu 2019-2030 m. (toliau – Adekvatumo vertinimas)², kuris, kaip Grupė jau ne kartą informavo Tarybą ir PSO, neatitinka Europos elektros perdavimo sistemos operatorių asociacijos (toliau – ENTSO-E) parengtos bei Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (toliau – ACER) patvirtintos³ adekvatumo vertinimo metodikos⁴ (angl. European Resource Adequacy Assessment (ERAA)) bei ENTSO-E Tarpsisteminių jungčių dalyvavimo pajėgumų mechanizmuose metodikos⁵.

¹ Pastebėtina, kad rengiant kitus su pajėgumų mechanizmu įgyvendinimu susijusius poįstatyminius teisės aktus (metodikas ir pan.) dalis nurodytų šalių (pvz., Lenkija, Didžioji Britanija) buvo nurodytos kaip gerieji pajėgumų mechanizmų įgyvendinimo pavyzdžiai, tačiau rengiant šias konkrečias metodikų koncepcijas PSO nepateikiant išsamių argumentų iš dalies pasirinko kitose šalyse taikomas praktikas, kas atitinkamai kelia klausimų dėl gautų rezultatų objektyvumo.

² Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos 11 paragrafas („*This aproach relies on the Adequacy Analysis*“), 25 paragrafas („*The marginal de-rating calculation uses as the main tool the Adequacy Assessment developed according to ENTSO-E methodology*“), priedo A5 paragrafas („*As the basis for the marginal de-rating methodology, LitGrid used the Adequacy Assessment study for 2025 auction developed by Kaunas Technical University (KTU)*“).

³ <https://acer.europa.eu/Media/News/Pages/ACER-sets-the-methodologies-to-assess-electricity-resource-adequacy-in-the-EU.aspx>

⁴ Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A9 paragrafe nurodyta, kad į Adekvatumo vertinimą buvo įtraukti pakaitos rezervai (angl. replacement reserve) 700 MW apimtimi, kas iš esmės prieštarauja ENTSO-E metodikai. Pažymėtina, kad pakaitos rezervo poreikis taip pat nėra numatytas ir Baltijos šalių galios ir dažnio valdymo bloko koncepcijoje, kurią 2020 m. spalio mėn. paskelbė Baltijos šalių perdavimo sistemos operatoriai (https://www.litgrid.eu/uploads/files/dir555/dir27/dir1/17_0.php), todėl šių rezervų apimtys Adekvatumo vertinime neturėtų būti pridėdamos prie maksimalaus prognozuojamo sistemos elektros energijos poreikio.

⁵ <https://www.acer.europa.eu/Media/News/Pages/ACER-consults-on-cross-border-participation-in-capacity-mechanisms.aspx>

Taip pat, kadangi rengiant minėtą Adekvatumo vertinimą⁶ nebuvo atsižvelgta nei į Grupės, nei į Tarybos pateiktas pastabas, toks Adekvatumo vertinimas, Grupės nuomone, negali būti naudojamas kaip pakankamas ir patikimas šaltinis rengiant su pajėgumų užtikrinimo mechanizmu susijusias metodikas, tame tarpe ir Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodiką.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Lietuvoje turėtų būti naudojamas objektyvesnis istoriniais arba statistiniais duomenimis paremtas įrenginių pajėgumų vertinimo metodas (angl. historical (or statistical) approach).

Papildomi komentarai:

Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A14 paragrafe nėra nurodyta: i) kokiais šaltiniais remiantis buvo nustatytas vėjo pajėgumų jūroje prieinamumas, ii) nėra paaiškinta, kodėl buvo priimta prielaida, kad Lietuvoje nėra vandens rezervuarų technologijos⁷, iii) nėra pateiktas skirtingų technologijų prieinamumo rodiklių palyginimas su kitose šalyse taikomais identiškais rodikliais.

Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A15 paragrafe nėra nurodyta: i) kodėl kogeneracinių jėgainių technologijai buvo naudojami Lietuvoje veiklą vykdančių elektrinių duomenys, kai tuo tarpu kombinuoto ciklo technologijai buvo naudojama ENTSO-E MAF 2019 informacija, ii) kodėl atviro ir kombinuoto ciklo technologijų atveju, didėjant įrenginių galiai šių technologijų prieinamumas mažėja sparčiau nei kogeneracinių technologijų.

Taip pat pažymime, kad Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos 4 ir 5 lentelėse nurodyti paklausos valdymo, hidroakumuliacinių technologijų bei baterijų prieinamumo duomenys yra nepagrįstai maži ir neatitinka realios situacijos bei rodiklių, kurie yra taikomi kitose šalyse (pvz., Didžiojoje Britanijoje, kur tokio tipo technologijų, galinčių tiekti elektros energiją ilgiau nei 5 val., prieinamumas vertinamas daugiau nei 95%⁸).

Dėl Jungiamosiomis linijomis patenkančių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos

Grupė pažymi, kad dėl ankstesniuose šio rašto dalyse pateiktų argumentų, KTU atliktas Adekvatumo vertinimas negali būti naudojamas kaip pakankamas ir patikimas šaltinis rengiant su pajėgumų užtikrinimo mechanizmu susijusias metodikas, tame tarpe ir Jungiamosiomis linijomis patenkančių pajėgumų skaičiavimo metodiką. PSO ir KTU Adekvatumo vertinimo rengimo metu nepateikė išsamių skaičiavimų bei informacijos, kurį pagrįstų, kad Adekvatumo vertinime priimtos prielaidos bei principai atitinka ENTSO-E Tarpsisteminių jungčių dalyvavimo pajėgumų mechanizmuose metodiką⁹.

Taip pat, Jungiamosiomis linijomis patenkančių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A1 paragrafe nurodyta, kad KTU atliktas Adekvatumo vertinimas nevertina regioninės perspektyvos, kas atitinkamai reiškia, kad yra pažeidžiamos 2019 m. birželio 5 d. Europos

⁶ Taip pat pažymėtina, kad galutinė Adekvatumo vertinimo ataskaita iki šiol nebuvo pristatyta rinkos dalyviams, todėl Grupė neturi galimybių iki galo išsamiai įvertinti šio vertinimo pagrįstumo ir teisingumo.

⁷ Pajėgumus užtikrinančių įrenginių ribinių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A14 paragrafas "For reservoir hydro category that is not present in Lithuania, historical monthly peak production of Sweden was used."

⁸ <https://www.emrdeliverybody.com/Capacity%20Markets%20Document%20Library/Electricity%20Capacity%20Report%202019.pdf> 53 psl.

⁹ <https://www.acer.europa.eu/Media/News/Pages/ACER-consults-on-cross-border-participation-in-capacity-mechanisms.aspx>

Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektros energijos vidaus rinkos (ES) 2019/943 (toliau – Reglamentas 2019/943) nuostatos, numatančios, kad pajėgumų mechanizmas gali būti įgyvendinamas tik tuo atveju, jeigu adekvatumo problema yra nustatoma ne tik nacionaliniu, bet ir regioniniu mastu.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Lietuvoje turėtų būti naudojamas objektyvesnis istoriniais arba statistiniais duomenimis paremtas tarp sisteminių jungčių prieinamumo vertinimo metodas (angl. historical (or statistical) approach).

Papildomi komentarai:

Jungiamosiomis linijomis patenkančių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos priedo A4 paragrafe nurodyta, kad siūloma metodologija yra taikoma Didžiojoje Britanijoje, tačiau: i) nepateikiami argumentai, kodėl būtent toks vertinimo metodas yra tinkamas Lietuvai, ii) nenurodama, kodėl yra analizuojamos būtent 50% žiemos didžiausios apkrovos valandų, o ne kita valandų apimtis bei iii) nėra aišku, kaip yra apskaičiuojamos Jungiamosiomis linijomis patenkančių pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos 3 lentelėje nurodytos maksimalių patenkančių pajėgumų apimtys (angl. Maximum Entry Capacity, MW).

Taip pat pažymėtina, kad atsižvelgiant į faktą, jog yra analizuojamas žiemos laikotarpis, tuomet Latvijos-Lietuvos pjūvis turėtų būti vertinamas didesne nei 950 MW apimtimi, kadangi būtent žiemos laikotarpiu šios jungties prieinamumas rinkai yra didesnis nei 950 MW.

Dėl Skirstomų pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijos

Grupė pažymi, kad dėl ankstesniuose šio rašto dalyse pateiktų argumentų, susijusių su įrenginių bei tarp sisteminių jungčių prieinamumo vertinimu, KTU atliktas Adekvatumo vertinimas negali būti naudojamas kaip pakankamas ir patikimas šaltinis rengiant su pajėgumų užtikrinimo mechanizmu susijusias metodikas, tame tarpe ir Skirstomų pajėgumų skaičiavimo metodiką.

Atsižvelgiant į tai, Grupės nuomone, Skirstomų pajėgumų skaičiavimo metodikos koncepcijoje numatyti preliminariniai skirstomi pajėgumų dydžiai (angl. Target capacity) yra apskaičiuoti neteisingai ir turėtų būti tikslinami.

Pagrindiniai aspektai, dėl kurių skirstomų pajėgumai dydžiai (angl. Target capacity), Grupės vertinimu, buvo apskaičiuoti neteisingai:

- naudojama klaidinga prielaida dėl pakaitos rezervo įtraukimo 700 MW apimtimi apskaičiuojant galutinį sistemos poreikį;
- siūlomi įrenginių prieinamumo rodikliai pernelyg konservatyvūs bei siūlomas vertinimo metodas neatitinka daugelyje šalių naudojamos praktikos;
- siūlomi tarp sisteminių jungčių prieinamumo rodikliai pernelyg konservatyvūs bei siūlomas vertinimo metodas neatitinka ENTSO-E metodikos.

Dėl klausimų, susijusių su parengtomis su pajėgumų užtikrinimo mechanizmu susijusių metodikų koncepcijomis

1. Do respondents agree with the proposed general approach to marginal de-rating of physical units?

Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).

2. ***Do respondents agree with the use of a marginal de-rating approach for Lithuanian capacity and interconnectors?***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
3. ***Do respondents agree with the use of marginal de-rating factors calculated for Lithuania to Foreign Capacity?***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
4. ***Do respondents agree with the scenarios considered in the de-rating calculation for the 2025 delivery auction? And***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
5. ***Do respondents agree with the categories of technologies for marginal de-rating calculation?***
Taip.
6. ***Do respondents agree with the general approach to Maximum Entry Capacity and simultaneous scarcity assessment?***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
7. ***Do respondents agree with the use of two-step transitory methodology of Maximum Entry Capacity calculation for the 2025 delivery auction?***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
8. ***Do respondents agree with the proposed calculation of the Target Capacity across considered scenarios based on the social welfare analysis?***
Ne (žr. aukščiau pateiktus argumentus).
9. ***Do respondents agree with the proposed calculation of Auction Target Capacity and demand curve parameters for the 2025 delivery auction, such as X% and Y %?***
Taip, su sąlyga, kad bus atsižvelgta į šiame rašte pateiktus komentarus (dėl pakaitos rezervų vertinimo, kt.).

Komercijos ir paslaugų tarnybos direktorius

Vidmantas Salielis